

Fimmtudaginn 14. mars 1996.

Nr. 42/1994.

Sigríður R. J. Briem

(Ingólfur Hjartarson hrl.)

gegn

Gunnari Briem

(Páll A. Pálsson hrl.)

og gagnsök

Hjón. Skilnaðarsamningur. Skuldajöfnuður. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason, Markús Sigurbjörnsson og Pétur Kr. Hafstein.

Aðaláfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 25. janúar 1994. Hún krefst aðallega sýknu af kröfum gagnáfrýjanda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti, eins og málið væri þar ekki rekið sem gjafsóknarmál. Með leyfi dómsmálaráðuneytis 22. apríl 1994 var henni veitt gjafsókn fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hún lækkunar á kröfum gagnáfrýjanda og að málskostnaður verði felldur niður.

Með stefnu 25. febrúar 1994 var málinu gagnáfrýjað. Gagnáfrýjandi krefst þess aðallega, að aðaláfrýjandi verði dæmd til greiðslu 3.037.658 króna með dráttarvöxtum samkvæmt 10. gr., sbr. 12. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 af 2.715.025 krónum frá 21. september 1992 til 1. mars 1993, en af 3.037.658 krónum frá þeim degi til greiðsludags og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hann greiðslu 2.821.523,50 króna með dráttarvöxtum af 2.498.890,50 krónum frá 21. september 1992 til 1. mars 1993, en af 2.821.523,50 krónum frá þeim degi til greiðsludags og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari kvað upp hinn áfrýjaða dóm.

Nokkur ný gögn hafa verið lögð fyrir Hæstarétt. Þar á meðal eru útreikningar, sem Samvinnubréf Landsbankans gerðu fyrir aðaláfrýjanda 14. október 1994 á núvirði skuldabréfs, út gefins af gagnáfrýjanda til Tölvubankans hf. 30. desember 1990, að nafnverði 2.434.085 krónur. Bréfið er vaxtalaust og óverðtryggt og með einum

gjalddaga, 31. desember 2002. Útreikningarnir eru miðaðir við mismunandi ávöxtunarkröfur.

I.

Málavextir eru raktir í héraðsdómi. Aðilar eru sammála um, að samningur þeirra 21. maí 1991 hafi átt að gilda um skilnaðarkjör og að þar hafi í meginatriðum átt að gera ráð fyrir helmingshlutdeild hvors þeirra í eignum og skuldum. Þau greinir nú á um, hvert var raungildi eignanna og hvernig beri að skilja samninginn í því efni. Þau gögn, sem fram hafa verið lögð um verðgildi hlutabréfa þeirra, er komu í hlut gagnáfrýjanda, styðja það, að við gerð samningsins hafi virði þeirra verið lítið. Með þessari athugasemd ber að staðfesta þá niðurstöðu héraðsdóms, að ósannað sé, að við uppgjör skulda hafi átt að reikna aðaláfrýjanda einhverjar fjárhæðir á móti skuldum vegna mismunar á verðmæti þeirra eigna, sem féllu í hlut hvors um sig við skiptin.

II.

Aðilar lýstu yfir fyrir Hæstarétti, að þau greindi ekki lengur á um niðurstöðu héraðsdóms að því leyti, að aðaláfrýjandi skuldi gagnáfrýjanda 1.604.481 krónu vegna uppgjörs skulda samkvæmt skilnaðarsamningi. Ágreiningur þeirra um skuldauppgjör varði það, hvort gagnáfrýjandi eigi rétt á vöxtum af skuld aðaláfrýjanda fyrir 21. september 1992, og uppgjör vegna skuldar við Tölvubankann hf. samkvæmt fyrrgreindu skuldabréfi.

Fallist er á það með héraðsdómi, að ekki séu rök til þess að taka fyrrgreinda vaxtakröfu gagnáfrýjanda til greina.

Eftir stendur þá að taka afstöðu til kröfu gagnáfrýjanda vegna skuldar við Tölvubankann hf., að fjárhæð 2.434.085 krónur. Í skilnaðarsamningnum er ákvæði um, að gera eigi allar skuldir upp eftir sölu fasteignar aðilanna. Aðaláfrýjandi hefur í málatilbúnaði sínum miðað við, að allar skuldir skiptust til helminga. Hún hélt því fram í héraði, að gagnáfrýjandi hefði lofað því, að hún þyrfti ekki að greiða sinn hluta þessarar skuldar fyrr en á gjalddaga hennar árið 2002. Hér fyrir dómi er því haldið fram, að skuldin sé það óvenjuleg, að núvirða verði hana, ef aðaláfrýjanda verði gert að greiða hana við uppgjörið. Skuld þessi er við fyrirtæki, þar sem gagnáfrýj-

andi var einn þriggja aðalhluthafa, og gaf hann út skuldabréf vegna hennar í lok árs 1990 í tengslum við endurskipulagningu á fyrirtækinu. Skuldin er samkvæmt skuldabréfinu vaxtalaus, óverðtryggð og skal öll greiðast á fyrrnefndum gjalddaga. Hún er ekki tryggð með veði eða sjálfskuldarábyrgð. Á það verður að fallast með aðaláfrýjanda, að skuld þessi sé svo óvenjuleg og kjör hennar það sérstök, að ekki sé eðlilegt að taka hana til greina á nafnvirði í uppgjöri aðila. Krafa gagnáfrýjanda nemur helmingi af skuldinni, 1.217.042,50 krónum. Með hliðsjón af fram lögðum núvirðisreikningum, sem áður er getið, þykir rétt að taka hana til greina með 650.000 krónum.

III.

Aðaláfrýjandi reisir sýknukröfu að hluta á rétti til skuldajafnaðar við gagnáfrýjanda með kröfu samkvæmt sérstöku samkomulagi þeirra, sem gert var í tengslum við skilnaðarsamninginn. Samkvæmt því skuldbatt gagnáfrýjandi sig til að greiða aðaláfrýjanda viðbótarlífeyri í 18 mánuði, samtals 480.000 krónur, og viðbótar meðlag með tveimur yngstu börnum þeirra til 18 ára aldurs. Fallast ber á það með héraðsdómi, að ósannað sé, að aðaláfrýjandi hafi brotið skilyrði þessa samkomulags og glatað rétti samkvæmt því. Kemur því ógreiddur lífeyrir til aðaláfrýjanda samkvæmt samkomulaginu til skuldajafnaðar kröfum gagnáfrýjanda. Samkvæmt 1. mgr. 19. gr. barnalaga nr. 20/1992, sbr. áður 1. mgr. 23. gr. laga nr. 9/1981, tilheyrir framfærslueyrir barni. Þær kröfur verða því ekki hafðar uppi í innbyrðis uppgjöri á milli aðila þessa máls og verða ekki teknar til greina.

IV.

Niðurstaða málsins verður því samkvæmt framansögðu, að aðaláfrýjandi skuli greiða gagnáfrýjanda 1.604.481 krónu að viðbættum 650.000 krónum, alls 2.254.481 krónu. Gagnáfrýjandi á hins vegar að greiða aðaláfrýjanda 480.000 krónur í lífeyri. Dráttarvextir af þessum fjárhæðum eru ákveðnir eins og í dómsorði segir.

Staðfesta ber ákvæði héraðsdóms um málskostnað.

Rétt þykir, að málskostnaður fyrir Hæstarétti falli niður.

Allur kostnaður aðaláfrýjanda af áfrýjun málsins greiðist úr ríkissjóði, svo sem nánar greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Aðaláfrýjandi, Sigríður R. J. Briem, greiði gagnáfrýjanda, Gunnari Briem, 2.254.481 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 af 1.981.843 krónum frá 21. september 1992 til 1. mars 1993 en af 2.254.481 krónu frá þeim degi til greiðsludags. Til frádráttar komi krafa aðaláfrýjanda, 480.000 krónur með dráttarvöxtum, af 360.000 krónum frá 21. september 1992 til 21. október 1992, 400.000 krónum frá þeim degi til 21. nóvember 1992, 440.000 krónum frá þeim degi til 21. desember 1992, en af 480.000 krónum frá þeim degi til greiðsludags.

Staðfest er ákvæði héraðsdóms um málskostnað.

Málskostnaður fyrir Hæstarétti fellur niður.

Áfrýjunarkostnaður aðaláfrýjanda greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málflutningsþóknun lögmanns hennar, Ingólfs Hjartarsonar hæstaréttarlögmanns, 150.000 krónur.

S é r a t k v æ ð i

**Markúsar Sigurbjörnssonar og
Péturs Kr. Hafstein**

Við erum samþykkir dómsatkvæði meiri hlutans um annað en varðar kröfu gagnáfrýjanda á hendur aðaláfrýjanda um greiðslu, sem svarar til helmings skuldar gagnáfrýjanda við Tölvubankann hf. samkvæmt skuldabréfi, út gefnu 30. desember 1990.

Við teljum, að í uppgjöri vegna hjónaskilnaðar málsaðila bresti lagaheimild til að meta þessa skuld gagnáfrýjanda til núvirðis og lækka kröfu hans sem því svarar. Samkvæmt því og skýrum ákvæðum skilnaðarsamningsins verði að taka umræddan lið í kröfum gagnáfrýjanda að fullu til greina með 1.217.042,50 krónum. Er niðurstaða okkar því sú, að taka eigi til greina kröfur gagnáfrýjanda á hendur aðaláfrýjanda, að fjárhæð 2.821.523,50 krónur, með dráttarvöxtum af 2.498.890,50 krónum frá 21. september 1992 til 1. mars 1993, en af 2.821.523,50 krónum frá þeim degi til greiðsludags.

Við erum samþykkir dómsatkvæði meiri hlutans um gagnkröfu aðaláfrýjanda og vexti af henni, sem komi til frádráttar þessari kröfu gagnáfrýjanda.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 29. nóvember 1993.

Mál þetta, sem dómtekið var 5. nóvember sl. að loknum munnlegum málflutningi, er höfðað af Gunnari Briem, nú til heimilis að Hraunbæ 56, Reykjavík, á hendur Sigríði R. J. Briem, Jöklaseli 3, Reykjavík, með stefnu, birtri 24. mars 1993.

Kröfur aðila.

Kröfur stefnanda eru aðallega þær, að stefnda greiði skuld, að fjárhæð 3.037.658 kr., með dráttarvöxtum af 2.715.025 kr. frá 31. júlí 1992 til 1. mars 1993, en af 3.037.658 kr. frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar, en til vara, að hún greiði 1.907.353 kr. ásamt dráttarvöxtum af 1.584.720 kr. frá 31. júlí 1992 til 1. mars 1993 og af 1.907.353 kr. frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar.

Kröfur stefndu eru aðallega þær, að hún verði sýknuð af öllum kröfum stefnanda. Jafnframt krefst hún þess, að staðfest verði með dómi, að fullnádarpaggjör á eignum og skuldum málsaðila vegna skilnaðar þeirra hafi farið fram í samræmi við yfirlit um uppgjör á búi málsaðila, dags. 6. 10. 1992, og að réttur stefndu til skuldajöfnunar á greiðslum verði staðfestur. Til vara gerir hún þær kröfur, að henni verði gert að greiða stefnanda aðra mun lægri fjárhæð að mati réttarins og staðfest verði með dómi heimild hennar til skuldajöfnunar á þeirri fjárhæð og gjaldföllnum greiðslum frá stefnanda, sbr. 3. tl. samkomulags, dags. 21. 5. 1991, á dskj. nr. 3 og bókun í þinghaldi 5. nóvember sl., sbr. dskj. nr. 61. Í sama þinghaldi var af hálfu stefndu krafist viðurkenningar á því, að hún hefði heimild til skuldajöfnunar á þeim meðlagsgreiðslum, sem fallnar væru í gjalddaga, þegar uppgjör fer fram. Þá krefst stefnda þess, að dráttarvaxtakröfu stefnanda, ef til kemur, verði hrundið. Til vara er gerð krafa um, að henni verði gert að greiða dómvexti í stað dráttarvaxta. Þá krefst stefnda staðfestingar á rétti til skuldajafnaðar á kröfum aðila og að stefnandi greiði dráttarvexti af gjaldföllnum meðlags- og lífeyrisgreiðslum frá gjalddaga til uppgjörsdags. Stefnda krefst þess, að stefnandi verði dæmdur til að greiða henni málskostnað að skaðlausu að teknu tilliti til virðisaukaskatts.

Yfirlit um málsatvik og ágreiningsefni.

Málsaðilar voru í hjúskap, en skildu að borði og sæng samkvæmt leyfisbréfi, út gefnu 13. júní 1991. Í leyfisbréfinu er vitnað til samnings málsaðila

um skiptingu eigna og skulda búðins, sem dagsettur er 21. maí sama ár. Samningurinn kveður m. a. á um eignaskipti og greiðslur skulda, en að uppgjör á eignum og skuldum búðins fari fram eftir sölu fasteignarinnar Þverársels 24. Hinn 30. júlí sama ár var fasteignin seld. Samkvæmt samningi hjónanna fengu þau bæði greiðslur af andvirði hennar, og er ekki ágreiningur í málinu um fjárhæðir þeirra.

Stefnandi heldur því fram, að hann hafi að mestu greitt allar skuldir búðins. Í málinu krefur hann stefndu um greiðslur á hennar hlut í skuldunum, en samkvæmt samningnum frá 21. maí 1991 skyldi andvirði fasteignarinnar skipt jafnt á milli málsaðila að frá dregnum skuldum. Stefnda hafi fengið greiðslur vegna sölu fasteignarinnar, án þess að gerðar væru upp skuldir búðins.

Stefnda heldur því fram, að hún hafi þegar greitt stefnanda það, sem honum beri samkvæmt uppgjöri, er hafi farið fram með yfirliti hennar, dags. 6. október 1992, á skj. nr. 11. Samkvæmt því, sem fram hefur komið í málinu, er yfirlitið m. a. reist á upplýsingum, sem stefnandi sendi stefndu með bréfi, dags. 21. ágúst 1992.

Ágreiningur málsaðila varðar aðallega eftirtalin atriði: Stefnda telur, að stefnandi hafi fengið eignir úr búinu í sinn hlut við skiptin án þess að taka tillit til hlutdeildar hennar í þeim við uppgjör á eignum og skuldum. Hann hafi ekki heldur tekið tillit til þeirra skulda búðins, sem hún hafi sjálf greitt, en stefnandi hefur þó gert það að nokkru leyti undir rekstri málsins með því að lækka kröfur sínar á hendur stefndu að því marki, sem hann hefur viðurkennt málsástæður stefndu í þessu efni. Þá telur stefnda, að stefnandi hafi lofað, að hún fengi að skipta með honum skuld við Tölvubankann hf., að fjárhæð 2.434.085 kr., með gjalddaga 31. desember 2002. Við þetta hafi hann ekki staðið, þar sem hann krefjist þess, að hún geri skuldina upp við hann nú í stað þess, að hún fái að greiða hana á gjalddaga. Loks telur stefnda, að sér hafi verið heimilt að skuldajafna meðlags- og lífeyrisgreiðslum, sem stefnandi skuldi sér, samkvæmt viðbótarsamkomulagi þeirra hjóna, dags. 21. maí 1991, en stefnandi telur, að stefnda hafi brotið skilmála samkomulagsins með því að gera honum og vinkonu hans ónæði um miðnætti aðfaranótt 22. júlí 1991, og hafi greiðsluskyldur hans samkvæmt samkomulaginu því fallið niður.

Helstu málsástæður og réttarheimildir, sem aðilar byggja á.

Stefnandi heldur því fram, að stefndu beri ótvírætt að greiða honum fyrir þau fjáruhlát, sem hann hafi orðið fyrir vegna sameiginlegra skulda þeirra hjóna fyrrverandi vegna útgjalda tengdum eignum þeirra og vegna við-

skipta eftir skilnað. Í skilnaðarsamningnum sé gert ráð fyrir samábyrgð skulda. Eignum hafi verið skipt í samræmi við samninginn, og hafi engin uppstokkun eða endurmat á eignum átt að fara fram við skuldauppgjör. Samkvæmt 5. gr. samningsins skyldi skipta eignum og skuldum þannig, að fasteignin Pverársel 24, Reykjavík, skyldi seld og andvirðinu skipt á milli aðila að jöfnu að frá dregnum skuldum. Stefnnda skyldi fá fyrstu 2.500.000 kr., sem greiddust fyrir húsið, til að auðvelda henni að festa sér íbúð, en þó skyldi fyrst greiða þau vanskil, sem hugsanlega yrðu á skuldum búsins og óhjákvæmilegt væri að létta af. Uppgjör á eignum og skuldum búsins skyldi fara fram eftir sölu fasteignarinnar. Stefnandi hafi tekið að sér að greiða skuldir búsins þangað til, eftir því sem kostur væri. Kæmu í ljós aðrar skuldir en þær, sem taldar eru í samningnum, skyldu þær greiddar að jöfnu. Með undirritun samningsins sé skiptum á búi aðila lokið, og eigi hvorugur kröfu á hinn umfram það, sem í samningnum greini.

Prátt fyrir sölu fasteignarinnar 30. júlí 1991 hafi greiðslur af sameiginlegum skuldum búsins lent á stefnanda að mestu leyti á næstu tólf mánuðum eftir sölu fasteignarinnar. Stefnandi hafi farið fram á það við stefndu skömmu fyrir 5. ágúst 1992, þegar von var á lokagreiðslu fyrir húsið og afsal skyldi gefið út, að gengið yrði frá uppgjöri á skuldum búsins, svo að unnt væri að skipta lokagreiðslunni fyrir fasteignina í samræmi við uppgjörið. Þessar tilraunir hafi engan árangur borið, og hafi stefnda náð til sín helmingi lokagreiðslunnar, án þess að uppgjör færi fram. Stefnnda hafi engar skýringar gefið á þessu fyrr en með bréfi lögmanns hennar 6. október 1992. Þar væru stefnanda reiknuð sem móttekin verðmæti hlutabréf í Tölvubankanum hf. og Hugbúnaðarhúsinu hf. á nafnverði. Stefnandi heldur því fram, að hlutabréfin hafi ekkert verðgildi, enda sýni ársreikningar hlutafélaganna ljóslega bága stöðu þeirra á þeim tíma, er skilnaður varð. Hann hefur gefið þá skýringu á fjárhæð hlutabréfanna í skilnaðarsamningnum, að þar væri einungis um nafnverð að ræða, sem hafi verið sett í samninginn í þeim tilgangi að tilgreina sem nákvæmast, um hvaða eignir væri þar að ræða, en ekki til að sýna fram á verðgildi þeirra. Fjárhæðirnar segi ekki til um raunverulegt verðmæti hlutabréfanna við skilnaðinn. Stefnandi heldur því fram, að hlutabréfin hafi komið í sinn hlut við skiptin, án þess að þau væru sérstaklega metin til verðs. Verðmat á þeim síðar eigi hvorki að fara fram samkvæmt viðteknum venjum né á grundvelli samkomulags þeirra, enda sé ekki kveðið á um það í samningnum. Við skilnaðinn hafi aðeins verið eftir að skipta andvirði húseignarinnar, en ekki öðrum eignum. Öðrum eignum hafi þegar verið deilt niður í samræmi við samninginn. Þar sem tekið er fram í samningnum, að uppgjör á eignum og skuldum búsins fari fram eftir

sölu fasteignarinnar, sé einungis átt við uppgjör á þeim eignum, er eftir var að skipta, sem hafi verið andvirði húseignarinnar.

Stefnandi krefur stefndu í málinu um helming beinna útgjalda auk helming mismunar á viðteknum skuldum miðað við, að hvor aðili taki að sér að greiða þær skuldir, sem hann er skrifaður fyrir.

Krafa stefnanda er þannig sundurliðuð:

Helmingur af greiddum skuldum			
1991 (1.735.103:2)	kr.	867.551	
Helmingur af greiddum skuldum			
1992 (1.085.464:2)	–	542.732	
Vextir á greiddar skuldir			
1991 til 31. 7. 1992	–	98.975	
Vextir á greiddar skuldir			
1992 til 31. 7. 1992	–	18.165	
Vextir vegna viðtöku stefndu			
á greiðslum fyrr en stefnanda	–	89.425	
Kaupþing, lán nr. 15984 greitt upp			
1. 2. '92 (778.087:2)	–	389.044	
Málning v. Jöklasels 3, sem			
stefnandi lagði út fyrir stefndu	–	10.956	
Innborganir frá stefndu á			
ávisanareikning stefnanda			kr. 99.871
Helmingur mismunar á greiðslum			
frá fasteignasölu			– 225.000
1/2 afborgun af skuldabréfi			
í Landsbankaútibúi pr. 1. 5. 1992	–	70.477	
1/2 afborgun af skuldabréfi í			
Íslandsbanka pr. 1. 8. 1992	–	28.366	
Helmingur skuldar við			
Tölvubankann gr. 1. 2. 1993	–	322.633	
	Samtals	kr. 2.438.324	kr. 324.871
Skuld stefndu			– 2.113.453
		Kr. 2.438.324	kr. 2.438.324

Vegna skulda, sem stefnandi tekur að sér að greiða umfram stefndu, gerir hann kröfu um, að hún greiði honum einnig 1.676.305 kr., sem hann reiknar þannig:

Lífeyrissj. VR yfirtekin 31. 7. '92		
af stefnanda	kr. 391.977	
Lífeyrissj. VR yfirtekin 31. 7. '92		
af stefndu		kr. 242.930
Lífeyrissj. VR yfirtekin 31. 7. '92		
af stefnanda	– 393.902	
Fjárfestingarféf. vegna Toyota		
yfirtekin s. d. af stefndu		– 716.424
Tölvubankinn hf. yfirtekin 31. 7. '92		
af stefnanda	– 2.434.085	
Glitnir hf. eftirstöðvar vegna Bronco		
yfirtekið af stefnanda	– 1.092.000	
Samtals	kr. 4.311.964	kr. 959.354
Mismunur		– 3.352.610
	kr. 4.311.964	kr. 4.311.964

Helmingur mismunar er 1.676.305 kr.

Stefnandi hefur lækkað kröfuna á hendur stefndu um 206.100 kr. vegna skulda, sem hún hefur greitt umfram það, er að ofan greinir. Einnig hefur hann fallið frá þeim kröfulið, að stefnda greiði helming skuldar við Glitni hf., verði aðalkrafa hans tekin til greina, enda telur stefnandi, að hann hafi ekki fengið Bronco-bifreiðina við búskiptin, þar sem hún hafi aldrei verið eign búsins, og komi hann því ekki til með að greiða skuldina vegna hennar. Aðalkrafa stefnanda er því 2.113.453 kr. + 1.676.305 kr. – 752.100 kr. $(206.100 + 1.092.000/2) = 3.037.658$ kr., en varakrafan 2.113.453 kr. – 206.100 kr. = 1.907.353 kr.

Stefnda styður sýknukröfu sína því, að hún hafi gert upp við stefnanda að fullu með uppgjöri, sem hún hafi sent honum og dagsett er 6. október 1992, sbr. dskj. nr. 11. Henni hafi þá verið ljóst, að stefnandi hafi ætlað sér að fá verulega fjármuni út úr búinu utan skipta með því að taka ekki tillit til þeirra eigna, sem hann fékk í sinn hlut við undirskrift skilnaðarsamnings. Stefnda telur það brot á samningnum og frávík frá skýru efni hans svo og frá lögbundinni helmingaskiptareglu við búskipti hjóna vegna skilnaðar. Uppgjör hennar frá 6. október 1992 styðjist að öllu leyti við efni samningsins frá 21. maí 1991 og viðbótarsamkomulag, sem málsaðilar gerðu sama dag um lífeyris- og meðlagsgreiðslur.

Stefnda telur, að stefnandi hafi fengið eignir í sinn hlut umfram það, sem hún hafi fengið, að fjárhæð 2.407.564 kr., sem sundurliðist þannig:

Ford Bronco, árg. 1987, markaðsverð	kr. 1.550.000
Hlutabréf í Tölvubankanum hf., nafnverð	– 1.035.000
Hlutabréf í Eimskip hf., nafnverð 7.594 kr., markaðsverð	– 45.564
Hlutabréf í Hugbúnaðarhúsinu hf.	– 460.000
Inneign hjá TB	– 367.000
Samtals	<u>kr. 3.457.564</u>

en hún hafi fengið verðmæti Toyota-bifreiðar, að fjárhæð 1.050.000 kr. Samkvæmt þessu hafi hann fengið eignir umfram hana, að verðmæti 2.407.564 kr. (3.457.564 kr. – 1.050.000 kr.), en helmingshluti hennar af þeirri fjárhæð sé 1.203.782 kr.

Stefnda rökstyður kröfuna með því, að engin ákvæði í skilnaðarsamningnum kveði á um frávík frá meginreglu íslensks réttar, að skipta eigi eignum hjóna samkvæmt helmingaskiptareglu, sbr. 2. mgr. 18. gr. laga nr. 20/1923. Í samningnum segi skýrum stöfum, að uppgjör á eignum og skuldum fari fram eftir sölu fasteignarinnar. Stefnda hafi talið, að með þessu væru henni tryggð lögbundin og sanngjörn skipti á eignum búins, þegar fasteignin væri seld. Ekki hafi verið unnt að ganga frá uppgjöri á skuldum og eignum, meðan aðalfjármunaeign búins væri bundin í fasteign, en þegar sala hefði farið fram og peningar eða verðbréf væru tiltæk, gæti lokauppgjör á eignum og skuldum aðila orðið. Stefnda telur, að skilnaðarsamningurinn hafi tryggt, að lokauppgjör á eignum búins færi fram síðar eða þegar fasteign búins væri seld og þá yrði jafnaður hlutur aðila í samræmi við meginreglu íslensks réttar um helmingaskipti á eignum hjóna við skilnað. Við samningsgerðina hafi aldrei komið til umræðu annað en átt væri við allar eignir búins og að um helmingaskipti á öllum eignum búins væri að ræða. Umræða um skáskipti hafi einungis komið til, væri það stefndu til hagsbóta, en ekki stefnanda.

Af hálfu stefndu er því mótmælt sem röngu, að hlutabréfin, sem komu í hlut stefnanda við skilnaðinn, hafi verið verðlaus, er skiptin fóru fram í maí 1991. Stefndandi hafi sjálfur gert kröfu um að fá hlutabréfin í sinn hlut og stefnda ekki talið það óeðlilegt með hliðsjón af því, að hann var einn af stofnendum fyrirtækjanna og hafi haft atvinnu sína af þeim. Hann hafi einnig sjálfur metið hlutabréfaeign búins til verðs, og telur stefnda, að ýmis gögn málsins bendi til, að hann hafi fremur vanmetið þessar eignir en ofmetið. Bendir stefnda í því sambandi á, að samkvæmt skattframtali málsaðila árið 1991 hafi hlutafjäreign þeirra í árslok 1990 verið 20.000 kr. í Hugbúnaðarhúsinu hf., en 1.500.000 kr. í Tölvubankanum hf. Stefndandi hafi í

skilnaðarsamningnum metið hlutafjáreign í Hugbúnaðarhúsinu hf. á 460.000 kr. og í Tölvubankanum hf. á 1.035.000 kr. Við sameiningu þessara tveggja hlutafélaga um áramót 1990/1991 hafi verið gert ráð fyrir því, að virði Tölvubankans hf. hafi verið 10.000.000 króna og Hugbúnaðarhússins hf. 4.500.000 króna. Stefnandi hafi talið samkvæmt uppkasti að skilnaðarsamningi á dskj. nr. 29, að hann ætti 23% hlutafjár í hvoru félagi. Hafi hann því um fyrrgreind áramót átt hlutafé í Tölvubankanum hf., að fjárhæð 2.300.000 kr. og í Hugbúnaðarhúsinu hf. 1.035.000 kr. Ekki virðist raunhæft að gera ráð fyrir neinum verulegum breytingum á verðmæti hlutabréfanna frá áramótunum til maí 1991, er búskiptin fóru fram. Ef eitthvað væri, hefðu þau fremur átt að hafa hækkað í verði, enda hafi betri afkoma og arður verið markmiðið með samruna fyrirtækjanna. Stefnda telur því, að hún hafi verið hlunnfarin við búskiptin, en miðar samt við, að sér beri helmingshlutdeild í eignunum, sem stefnandi fékk í sinn hlut við skiptin, á því verði, sem skilnaðarsamningurinn kveður á um, enda hafi hún samþykkt það verðmat, eins og hún samþykkti allar kröfur stefnanda við skiptin til að losna undan pressu og hótunum, sem hún telur stefnanda hafa beitt sig. Af hálfu stefndu er því mótmælt, að fram hafi farið allsherjaruppstokkun á eignaskiptingu við uppgjör hennar við stefnanda í október 1992, eins og stefnandi haldi fram. Engin breyting hafi orðið við eignaskiptin og engin uppstokkun orðið. Aðilar hafi haldið þeim eignum, sem ákveðið hafi verið í skilnaðarsamningnum, að þeir fengju í sinn hlut í maí 1991. Einungis hafi verið gerður upp sá munur, sem hafi verið á verðmæti búshluta þeirra m. t. t. lögbundinna helmingaskipta á eignum hjóna við skilnað.

Stefnda hefur samþykkt kröfur stefnanda vegna sameiginlegra skulda árið 1991, 867.551 kr., og árið 1992, 542.732 kr., samtals 1.410.283 kr. Fram kemur af hálfu stefndu, að hún hafi greitt skuldir, samtals að fjárhæð 251.100 kr., og beri því að draga helming þeirra frá skuldunum, sem stefnandi hefur greitt og krefur stefndu um í málinu. Stefnda viðurkennir samkvæmt ofangreindu þessa kröfuliði, að fjárhæð 1.284.733 kr., en telur þá greidda með uppgjörinu frá 6. október 1992 á dskj. nr. 11.

Stefnda mótmælir vaxtakröfum stefnanda. Þau hafi ekki samið um, að hún greiddi vexti á þær greiðslur, sem stefnandi innti af hendi, enda hafi það fyrirkomulag verið haft á vegna betri fjárhagsstöðu hans. Hvorki væru lagarök né venja fyrir vaxtagreiðslum við uppgjör milli hjóna vegna skilnaðar að borði og sæng.

Stefnda telur ekki rétt, að stefnandi hafi greitt upp lán Kaupþings, að fjárhæð 778.087 kr., 1. 2. 1992. Af hálfu stefndu er því haldið fram, að skuld þessi sé enn ógreidd, og beri að reikna hana þannig við uppgjör málsaðila.

Þá var því mótmælt af hálfu stefndu við munnlegan málflutning, að sér yrði gert að greiða fyrir málningu 10.956 kr., svo sem stefnandi krefst í málinu. Af hennar hálfu er talið, að hún hafi þegar greitt fyrir umrædda málningu með því að viðurkenna kröfur stefnanda á dskj. nr. 7, sem hún telur, að gerðar hafi verið upp með skuldajöfnuði, en málningarskuldin sé þar á meðal. Þá sýni gögn málsins, að málningin hafi ekki verið fyrir hana, en fram lagðir reikningar eru skráðir á Tölvubankann. Stefnandi heldur því fram, að þarna sé ekki um sömu skuld að ræða og hann hafi talið á dskj. nr. 7.

Stefnda mótmælir því, að sér verði gert að greiða helming skuldar skv. skuldabréfi í Landsbankaútibúi, að fjárhæð 70.477 kr., enda hafi stefnandi stofnað til skuldarinnar, eftir að hjónabandi þeirra var lokið, en áður en skilnaðarsamningur var undirritaður. Skuldarinnar sé ekki getið í skilnaðarsamningnum og ekki í yfirliti um eftirstöðvar sameiginlegra skulda á dskj. nr. 7, sem er frá stefnanda. Hér sé því um persónulega skuld stefnanda að ræða og búinu óviðkomandi.

Stefnda telur, að hún hafi greitt skuld við Búnaðarbankann, að fjárhæð 45.000 kr., en því hefur stefnandi mótmælt. Stefnandi telur, að hann hafi látið stefndu fá tékka til að greiða skuldina, að fjárhæð 59.655 kr., og þess vegna hafi hún kvittun fyrir greiðslunni undir höndum, en ekki hann, þótt hann hafi sjálfur lagt út fyrir henni.

Stefnda hefur fallist á, að gera þurfi upp eftirstöðvar sameiginlegra skulda búans. Hún heldur því fram, að stefnandi hafi samþykkt, að í uppgjöri þeirra skiptu þau skuld við Tölvubankann hf., að fjárhæð 2.434.085 kr., á milli sín. Skuldin væri með hagstæðum kjörum, þ. e. bæri enga vexti, og hana ætti að greiða í einu lagi 31. 12. 2002. Með tilliti til aðstæðna stefndu og mikillar framfærslubyrði hafi skipt sig miklu sá greiðslufrestur, er sér gæfist með viðtöku sinni á helmingi skuldarinnar. Þess vegna hafi verið gert ráð fyrir því við uppgjör stefndu frá 6. október 1992 á dskj. nr. 11, að hún greiddi helming skuldarinnar á gjalddaga hennar 31. desember 2002.

Stefnda telur, að sameiginlegar skuldir málsaðila eigi að skiptast þannig, að stefnandi taki að sér:

1.	Skuld við Lífeyrissj. VR, eftirst. framreikn.	kr.	391.977,00
	Áfallnir vextir	–	4.834,00
2.	Skuld við sama	–	393.902,00
	Áfallnir vextir	–	11.259,00
3.	Skuldabr. hjá Kaupþingi	–	765.921,00
	Áfallnir vextir	–	7.659,00
4.	Skuld við Íslandsbanka	–	50.222,00

Áfallnir vextir	–	1.090,00
5. Tölvubankinn hf.	–	645.267,00
6. Helmingur af skuld við Tölvubankann	–	1.217.043,50
Samtals	kr.	3.489.174,50

Stefnda taki að sér:

1. Skuld við Lífeyrissj. VR	kr.	242.930,00
Áfallnir vextir	–	3.873,00
2. Fjárfestingarféf. v. Toyota	–	716.424,00
Áfallnir vextir	–	5.338,00
3. Helmingur skuldar við Tölvubankann	–	1.217.043,50
Samtals	kr.	2.185.608,50

Með áföllnum vöxtum er átt við þá vexti, sem hafa fallið á til 31. júlí 1992.

Stefnda reiknar hlut stefnanda í skuldum búsins 2.837.391,50 kr. Stefndu beri því að endurgreiða honum mismun, að fjárhæð 651.784,50 kr. (þ. e. $3.489.174 - 2.837.391,50 = 651.784,50$). Þetta hafi hún greitt ásamt 1.284.733 kr., samtals 1.936.517,50 kr., þannig: með skuldajöfnuði á mismun á bús-hlutum 1.203.782 kr. og með skuldajöfnuði á gjaldföllnum meðlags- og lífeyrisgreiðslum 807.516 kr., samtals 74.870,50 kr., ásamt 25.000 kr. vegna mismunar peningagreiðslu vegna söluandvirðis Pverársels 24, 99.780,50 kr., sem hún greiddi stefnanda 16. 10. 1992 með innborgun á tékkareikning hans.

Stefnda telur, að hún eigi samningsbundinn rétt til lífeyris- og meðlagsgreiðslna úr hendi stefnanda, og vísar í því efni til samkomulags þeirra frá 21. maí 1991. Hún telur sig hafa fullan rétt til að skuldajafna gjaldföllnum greiðslum stefnda á móti þeim greiðslum, sem henni hafi borið að greiða stefnanda. Um heimild til skuldajöfnunar vísar stefnda til 1. mgr. 28. gr. laga nr. 91/1991, enda séu kröfur aðila af sömu rót og byggðar á sama lög-gerningi. Stefnda mótmælir því, að stefnandi hafi rétt til þess að lýsa því einhliða yfir, að lífeyris- og meðlagsgreiðslur samkvæmt viðbótarsamkomu-lagi þeirra við skilnaðarsamninginn hafi fallið niður. Stefndandi hafi ekki sannað, að stefnda hafi rofið samkomulagið. Samkvæmt þessu telur stefnda, að stefnandi skuldi sér vegna þessa 807.516 kr., þ. m. t. dráttarvextir til 5. október 1992 og viðbótarmedlög með börnunum frá 5. nóvember 1992 að telja, en við aðalmeðferð málsins 5. nóvember 1993 voru gjaldfallnar greiðslur samtals 291.397 kr. Kröfur um dráttarvexti reisir stefnda á

ákvæðum vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum, enda hafi gjalddagar greiðslna verið ákveðnir mánaðarlega eftir á.

Stefnandi hefur ekki andmælt útreikningi stefndu á lífeyris- og meðlagsgreiðslum samkvæmt ofangreindu samkomulagi, en telur, að hún hafi brotið samkomulagið og greiðsluskylda hans því fallið niður. Einnig telur hann óheimilt að skuldajafna lífeyris- og meðlagsgreiðslum.

Niðurstöður.

Eins og að framan er rakið, telur stefnda, að sér beri helmingshlutdeild í þeim eignum, sem hún telur, að stefnandi hafi fengið af sameiginlegum eignum þeirra umfram hana við skilnað þeirra að borði og sæng. Í samningi aðila frá 21. maí 1991 er tilgreint, hvaða eignir komi í hlut hvors þeirra við skilnaðinn. Þar segir enn fremur, að skuldir greiðist af andvirði fasteignarinnar, en bæði skuldirnar og það, sem eftir verði af andvirðinu, skuli skiptast að jöfnu á milli þeirra. Ekki kemur fram í samningnum, að stefnda skuli við uppgjör á eignum og skuldum fá í sinn hlut helmingsverðmæti af þeim eignum, sem stefnandi hafi fengið umfram hana. Sú skiptaregla, sem stefnda vísar til í þessu sambandi, gildir ekki, hafi hjón samið um annað, sbr. 49. gr., sbr. 48. gr. laga nr. 20/1923, sbr. 54. gr. laga nr. 60/1972, sem voru í gildi, er málsaðilar gerðu samkomulagið vegna skilnaðar þeirra að borði og sæng, en af hálfu stefndu er því ekki haldið fram, að samningurinn sé óskuldbindandi, vegna þess að hann hafi þá verið bersýnilega ósanngjarn. Þar sem telja verður ósannað, að aðilar hafi samið um, að stefnda fengi við uppgjör á eignum og skuldum búsins helmingshlutdeild í eignum, sem hún telur, að hafi komið í hlut stefnanda umfram þær eignir, sem hún fékk í sinn hlut, verður þegar af þeirri ástæðu ekki unnt að taka kröfu stefndu um skuldajöfnuð vegna ætlaðs mismunar á búshlutum til greina.

Kröfur stefnanda, að fjárhæð samtals 1.732.916 kr. (þ. e. 867.551 + 542.732 + 322.633), eru óumdeildar að frádregnum 206.100 kr. vegna sameiginlegra skulda, sem ekki er deilt um, að stefnda greiddi. Hin óumdeilda krafa stefnanda er því samtals að fjárhæð 1.526.816 kr.

Báðir aðilar halda því fram, að þeir hafi greitt skuld samkvæmt skuldaþréfi við Búnaðarbankann. Á dskj. nr. 7 er sundurliðun á þeim greiðslum, sem stefnandi innti af hendi árið 1991, og hefur stefnda viðurkennt þær réttar. Er þessi skuld þar á meðal samkvæmt fullyrðingum stefnanda og samkvæmt því, sem fram kemur á dskj. nr. 7, að fjárhæð 59.655 kr. Samkvæmt þessu verður að miða við, að stefnandi hafi greitt skuld þessa, og kemur fjárhæð hennar því ekki til frádráttar kröfum stefnanda á hendur stefndu, eins og krafist er af hennar hálfu.

Kröfur stefnanda um vexti á skuldir, sem hann greiddi fyrir þau bæði, svo og vexti á greiðslur, sem stefnda fékk samkvæmt samningi þeirra fyrr en stefnandi, eru ekki byggðar á því, að málsaðilar hafi samið um, að greiddir væru vextir vegna þessa. Eru því ekki lagarök fyrir því að taka umræddar vaxtakröfur stefnanda til greina.

Krafa stefnanda, að fjárhæð 389.044 kr., vegna skuldabréfs Kaupþings nr. 15984 er rökstudd með því, að stefnandi hafi greitt skuldina upp 1. febrúar 1992 með 778.087 kr. Ekki hafa verið lögð fram gögn í málinu, er sýni, að svo hafi verið. Stefnda hefur viðurkennt, að henni beri að greiða helming skuldarinnar með áföllnum vöxtum til 31. júlí 1992, samtals 386.790 kr. (þ. e. 773.580/2), og þykir rétt að taka kröfuna til greina að því marki, sem hún er óumdeild.

Stefnda hefur kvittað fyrir viðtöku á málningu á öðrum reikningnum, sem stefnandi hefur lagt fram um þann kröfulið, sem er að fjárhæð 10.956 kr. Samkvæmt skýringum stefnanda er hér ekki um sömu skuld að ræða og áður hefur verið tekin til greina samkvæmt framansögðu. Með vísan til þessa svo og þess, að af hálfu stefndu komu ekki fram andmæli við kröfunni fyrr en við munnlegan málflutning, þykir rétt, að þessi kröfuliður verði tekinn til greina.

Engin gögn hafa verið lögð fram, er sýni fram á, að skuld, að fjárhæð 70.477 kr., hafi verið persónuleg skuld stefnanda og búinu óviðkomandi. Til skuldarinnar var stofnað, áður en hjúskap málsaðilanna lauk samkvæmt gögnum málsins. Verður sýknukrafa stefndu því ekki tekin til greina um þennan kröfulið.

Stefnda hefur viðurkennt, að sér beri að greiða helming skuldar við Íslandsbanka, en telur, að miða beri við skuldina, eins og hún var 31. júlí 1992, með áföllnum vöxtum, $51.312/2=25.656$ kr. Verður krafan að þessu leyti tekin til greina, enda er krafist dráttarvaxta af kröfunni frá sama degi.

Til frádráttar kröfum stefnanda, eins og hann gerir sjálfur ráð fyrir í málatilbúnaði sínum, kemur innborgun frá stefndu, 99.871 kr., og helmingur mismunar, sem stefnandi fékk umfram stefndu, 225.000 kr., samtals 324.871 kr.

Kröfur stefnanda vegna skulda málsaðila við lánardrottna eru óumdeildar nema skuld við Tölvubankann hf., að fjárhæð 2.434.085 kr. Gegn andmælum stefnanda er ósannað, að hann hafi lofað stefndu því, að hann myndi ekki krefja hana um helming skuldarinnar fyrr en á gjalddaga hennar 31. desember 2002, enda ber samkvæmt skýrum ákvæðum skilnaðarsamningsins að draga skuldir frá andvirði fasteignarinnar. Verður krafan samkvæmt þessum lið, að fjárhæð 1.217.042,50 kr. (þ. e. 2.434.085/2), því

tekin til greina ásamt kröfum stefnanda, að fjárhæð samtals 392.939,50 kr. = 785.879 kr. (þ. e. $391.977 + 393.902/2$), sem eru óumdeildar, að frádregnum helmingi af þeim skuldum, sem stefnda hefur tekið að sér að greiða, 484.282,50 kr. (þ. e. $968.565/2$), með áföllnum vöxtum, eins og krafist er af hennar hálfu. Ber því að taka þennan kröfulið stefnanda til greina, og er hann samkvæmt því, sem að framan er rakið, 1.125.699,50 kr.

Samkvæmt ofangreindu ber að dæma stefndu til að greiða stefnanda samtals 2.821.523,50 kr. (þ. e. $1.526.816 + 386.790 + 10.956 + 70.477 + 25.656 - 324.871 + 1.125.699,50$). Rétt þykir með vísan til 3. mgr. 9. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, að dráttarvextir verði reiknaðir frá 21. september 1992, en þá var liðinn mánuður, frá því að stefnandi krafði stefndu um uppgjör á skuldinni samkvæmt bréfi hans til stefndu, sem dagsett er 21. ágúst 1991 (sic), sem á að vera 1992.

Skuldajafnaðarkrafa stefndu á hendur stefnanda vegna vangreiddra lífeyris- og meðlagsskulda, samtals að fjárhæð 1.098.913 kr. (þ. e. $807.516 + 291.397$), samkvæmt sérstöku samkomulagi þeirra, sem telja verður, að hafi legið til grundvallar skilnaðarleyfi, sem málsaðilum var veitt með leyfisbréfi, dags. 13. júní 1991, er ekki umdeild að öðru leyti en því, að stefnandi telur stefndu hafa brotið skilyrðin, sem hann setti fyrir umræddum greiðslum, og einnig telur hann óheimilt að nota lífeyris- og meðlagsgreiðslur til skuldajöfnunar á öðrum skuldum. Með vísan til þess, sem fram hefur komið í málinu, verður að telja ósannað gegn andmælum stefndu, að hún hafi brotið svonefnd skilyrði í samkomulaginu, er hún hugðist reyna að ná tali af stefnanda að kvöldi 21. júlí 1991. Ekki verður séð, að stefndu sé óheimilt að nota umræddar kröfur á hendur stefnanda til skuldajöfnunar, enda þykja skilyrði vera fyrir skuldajöfnuði samkvæmt réttarfarslögum. Ber því að taka skuldajafnaðarkröfu stefndu, að fjárhæð 1.098.913 kr., til greina. Með vísan til 2. mgr. 26. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála verður að sýkna stefnanda að svo stöddu af kröfu stefndu um viðurkenningu á því, að hún hafi heimild til skuldajöfnunar á meðlagsgreiðslum, sem falla í gjalddaga, eftir að málið var dómtekið, þar til uppgjör fer fram. Af hálfu stefndu hafa dráttarvextir verið reiknaðir af skuldajafnaðarkröfu hennar til 5. október 1992. Frá þeim degi ber stefnanda að greiða dráttarvexti, eins og krafist er af hálfu stefndu, frá gjalddaga, sem er samkvæmt samkomulagi málsaðila mánaðarlega eftir á, og nánar greinir í dómsorði, til greiðsludags.

Rétt þykir, að málskostnaður falli niður.

D ó m s o r ð:

Stefnda, Sigríður R. J. Briem, greiði stefnanda, Gunnari Briem, 2.821.523,50 kr. með [nánar tilgreindum dráttarvöxtum].

Málskostnaður fellur niður.
